

Pomen nekaterih izrazov, ki se uporabljajo v **predpisih o trženju semenskega materiala kmetijskih rastlin**:

- **Zakon o semenskem materialu kmetijskih rastlin /ZSMKR/** (Uradni list RS, št. 25/05-uradno prečiščeno besedilo, 41/09, 32/12 in 90/12-ZdZPVHVVR),
- **Pravilnik o postopku vpisa sorte v sortno listo in o vodenju sortne liste** (Uradni list RS, št. 49/09, 96/09, 105/10, 88/11, 59/12 in 16/13),
- **Pravilnik o pridelavi in trženju semena ohranjevalnih sort in sort, razvitih za pridelavo v posebnih pogojih** (Uradni list RS, št. 107/10),
- **Pravilniki o trženju semena, razmnoževalnega materiala in sadik poljščin, zelenjadnic, sadnih in okrasnih rastlin, hmelja in trte.**

1. Semenski material (kmetijskih rastlin):

- seme,
- cele rastline,
- deli rastlin (gomolji, čebulice, korenike, potaknjenci, poganjki, podlage, cepiči in drugi); če so namenjeni za:
 - razmnoževanje in ponovno pridelavo semenskega materiala,
 - setev ali sajenje za pridelavo rastlin.

2. Kmetijske rastline

- poljščine (žita, krmne rastline, pesa, oljnice in predivnice, krompir),
- trta,
- sadne rastline,
- okrasne rastline,
- hmelj (ni reguliran na ravni EU).

3. Sortna lista:

je uradni seznam sort, pri katerih je bilo pred vpisom uradno preverjeno:

- razločljivost, izenačenost, nespremenljivost (RIN, angl.: DUS),
- pri poljščinah, trti in hmelju tudi: vrednost za pridelavo in uporabo (VPU, angl.: VCU),
- ime sorte.

Na območju EU se semenski material kmetijskih rastlin ne sme tržiti, če sorta ni vpisana v **nacionalno sortno listo vsaj v eni od držav članic EU**. Vse sorte, ki so vpisane v Sortno listo v Republiki Sloveniji, se lahko tržijo na celotnem območju EU. Sorte, ki so vpisane v sortne liste drugih držav članic EU, se lahko tržijo tudi v Sloveniji.

Skupni katalog sort:

je seznam sort, ki so vpisane v nacionalno sortno listo vsaj v eni od držav članic EU:

- vzpostavljen za: **poljščine** (v skladu z Direktivo 2002/53/ES), **zelenjadnice** (v skladu z Direktivo 2002/55/ES), **trto** (v skladu z Direktivo 68/193/EGS),
- objavlja ga Evropska komisija v **Uradnem listu EU** (poljščine, zelenjadnice) oziroma **na svoji spletni strani**, in sicer na podlagi notifikacij držav članic EU.

Preizkušanje RIN:

- preverijo se lastnosti, na podlagi katerih je mogoče z zadostno zanesljivostjo potrditi, da se sorta, ki je (prvič) prijavljena za vpis v sortno listo, razlikuje od ostalih, **splošno**

znanih sort (praviloma po morfoloških lastnostih, ki se ocenjujejo v posameznih fenofazah),

- nabor lastnosti, ki se preverjajo, in metode preverjanja so določene z evropskimi (CPVO) protokoli in mednarodnimi (UPOV) smernicami za preizkušanje RIN.

Preizkušanje VPU:

- preverijo se gospodarsko pomembne lastnosti sorte (višina in kakovost pridelka, odpornost na škodljive organizme,...),
- metode so predpisane na nacionalni ravni.

Ime sorte:

- omogoča prepoznavanje (identifikacijo) sorte,
- ne zavaja glede lastnosti oz. uporabne vrednosti sorte, geografskega porekla, ...,
- podrobnejše zahteve glede imena sorte so predpisane z Uredbo EU št. 637/2009 o oblikovanju pravil za izvajanje glede primernosti poimenovanja sort poljščin in zelenjadnic.

Uporaba uradno registriranega imena sorte (= ime, pod katerim je vpisana v sortno listo) **je pri trženju semenskega materiala OBVEZNA**. Izjemoma se lahko uporabljajo **sinonimi**, če so vpisani tudi v Skupnem katalogu sort (pri poljščinah, zelenjadnicah in trti) ali v slovenski sortni listi (sadne rastline).

4. Sorta:

je skupina rastlin znotraj **najnižje botanične razvrstitve**, ki jo je mogoče:

- določiti z izraženimi lastnostmi, ki izvirajo iz določenega genotipa ali kombinacije genotipov,
- razločiti od katere koli druge skupine rastlin (*druge splošno znane sorte*) vsaj po eni od izraženih lastnosti in
- obravnavati kot enoto, če se te lastnosti med razmnoževanjem ne spreminjajo.

Pojem 'najnižja botanična razvrstitev' ni opredeljen; navadno je to rastlinska vrsta (npr.: *Triticum aestivum* L. – navadna pšenica). Lahko pa je tudi nižja botanična taksonomska enota (podvrsta, varieteta), npr.: *Brassica oleracea* L. var. *capitata* L., ki vključuje:

- *Brassica oleracea* L. convar. *capitata* (L.) Alef. var. *alba* DC – belo zelje,
- *Brassica oleracea* L. convar. *capitata* (L.) Alef. var. *rubra* DC – rdeče zelje in
- *Brassica oleracea* L. convar. *capitata* (L.) Alef. var. *sabauda* DC – ohrovt.

4.1 V EU znane sorte (splošno znane sorte):

so sorte, ki so ob vložitvi prijave za (prvi) vpis neke sorte v sortno listo že:

- vpisane v skupni katalogu sort (kjer obstaja), ali
- vpisane ali so bile zanje vložene prijave za vpis v sortno listo v Republiki Sloveniji ali v drugih državah članicah EU.

4.2 Ohranjevalna sorta (poljščine in zelenjadnice):

- **domača sorta** ali **sorta, ki se tradicionalno goji in je naravno prilagojena** na lokalne in regionalne pogoje, in
- ogrožena zaradi **genske erozije**.

Pridelava in trženje semena ohranjevalnih sort sta omejena na regijo porekla.

Domača sorta (poljščine in zelenjadnice):

je niz populacij ali klonov določene rastlinske vrste, ki so naravno prilagojeni na okoljske razmere določenega območja;

Regija porekla: območje, kjer se je ohranjevalna sorta v preteklosti pridelovala oziroma na katero je sorta naravno prilagojena.

4.3 Vrtičkarska sorta (zelenjadnice):

Sorta, ki nima pomembne vrednosti za tržno pridelavo zelenjave, ampak se je razvila za pridelavo v posebnih klimatskih, talnih ali agrotehničnih pogojih

Trženje semena vrtičkarskih sort je omejeno na majhna pakiranja.

Majhno pakiranje:

je pakiranje, ki ne presega neto mase, ki je za posamezno vrsto določena v prilogi k Pravilniku o pridelavi in trženju semena ohranjevalnih sort in sort, razvitih za pridelavo v posebnih pogojih (npr.: 5 g za kapusnice, papriko, paradižnik; 25 g za kumare, buče, korenje, solato; 250 g za fižol, grah, vrtni bob, sladko koruzo).

POMEMBNO:

1. Predpisi o trženju semenskega materiala kmetijskih rastlin **NE opredeljujejo pojmov**, kot so:
 - **avtohtone rastline** (seme avtohtonih rastlin), **avtohton genetski material** (opredeljeno v okviru programov genskih bank?);
 - **avtohtona vrsta** (opredeljeno v predpisih o ohranjanju narave?);
 - **avtohtona sorta, tradicionalna sorta**. Izraza se uporabljata za potrebe izvajanja ukrepov v okviru Programa razvoja podeželja – Podpora pridelavi avtohtonih in tradicionalnih sort. Kriteriji za uvrstitev sorte v seznam avtohtonih in tradicionalnih sort so v skladu z EU predpisi, ki urejajo to področje; seme teh sort mora na trgu izpolnjevati vse zahteve, določene s predpisi o trženju semenskega materiala kmetijskih rastlin.
2. Predpisi o trženju semenskega materiala kmetijskih rastlin **NE posegajo na področje varstva sort**. Pri pridelavi in trženju **zavarovanih sort** je treba upoštevati tudi:
 - Zakon o varstvu novih sort rastlin; če je sorta zavarovana v Republiki Sloveniji,
 - Uredbo ES št. 2100/94 o žlahtniteljskih pravicah v Skupnosti; če je sorta zavarovana na ravni EU pri Uradu Skupnosti za rastlinske sorte (Community Plant Variety Office /CPVO/).